

SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE ÖĞRENCİLERİN KULLANDIKLARI ÖĞRENME STRATEJİLERİ*

Bayram TAY**

ÖZET

Bu çalışma, ortaokul 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejilerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Kesitsel tarama modeli kullanılan bu araştırmada 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara, Kayseri ve Kırşehir merkez ilçelerinden 6 ve 7. sınıfa devam eden 2219 öğrenciye öğrenme stratejileri veri toplama aracı uygulanmıştır. Veriler değerlendirildiğinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde en çok duyuşsal stratejileri, en az da kodlama ve izleme stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Her iki sınıf öğrencileri de sosyal bilgiler dersinde dikkat, geri getirme ve duyuşsal stratejileri her zaman, kodlama ve izleme stratejilerini ise ara sıra kullanmaktadırlar. Kısa süreli bellekte depolama stratejilerini 6. sınıflar ara sıra, 7. sınıflar her zaman düzeyinde kullanmaktadırlar. Cinsiyet, sınıf ve sosyoekonomik düzeylere göre 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejileri değişmektedir. Sınıf düzeyindeki değişim 7. sınıf öğrencileri lehine gerçekleşmiştir. Hem 6 hem de 7. sınıf öğrencilerinde dikkat stratejileri alt sosyoekonomik düzey lehine farklılaşırken; duyuşsal stratejiler, 6. sınıflarda alt sosyoekonomik düzey, 7. sınıflarda üst sosyoekonomik düzey lehine olmuştur. Bununla birlikte yine 6. sınıflarda izleme stratejileri üst sosyoekonomik düzey lehine anlamlıdır. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejilerinden duyuşsal stratejiler, 7. sınıf öğrencilerinde ise dikkat stratejileri cinsiyete göre anlamlı bir şekilde kız öğrenciler lehine farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, öğrenme stratejileri, ortaokul 6 ve 7. sınıf

* Bu makale Ahi Evran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında desteklenen SBA-11-23 proje kodlu araştırmadan üretilmiştir.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, El-mek: bayramtay@gmail.com

LEARNING STRATEGIES USED BY STUDENTS IN SOCIAL STUDIES COURSES

ABSTRACT

This study aims to determine learning strategies of 6th and 7th secondary school students used in social studies courses. In this study which was used cross sectional screening model, learning strategies data collecting tool was applied to 2219 students studying at 6th and 7th grades from Ankara, Kayseri and Kırşehir center districts in 2011-2012 academic year-spring term. When data was evaluated it was detected that students of 7th and 6th grades used affective strategies more in social studies courses, they used coding and monitoring strategies at the very least. In both grades students use attention, retrieval and affective strategies all the time, but they sometimes use coding and monitoring strategies. Strategies of storage in short time memory are sometimes used by 6th grades and 7th grades use it in every time level. Strategies used by students of 6th and 7th grades are changing depending on sex, class and socio-economic levels. Change in class level occurred in favor of students of 7th grades. While attention strategies were becoming different in both 6th and 7th grade students in favor of sub-socio-economic level; affective strategies became in favor of sub-socioeconomic level at 6th grades, it became in favor of top-socio-economic level at 7th grades. On the other hand monitoring strategies become meaningful in favor of top socio-economic level at 6th grades. According to other result of research, affective strategies from learning strategies used in social sciences by 6th grade students, attention strategies in 7th grade students are becoming meaningful in favor of girl students according to sex.

Key words: Social studies courses, learning strategies, 6th and 7th grades of secondary school

Giriş

Eğitim, bireyin davranışlarını biçimlendirme ve değiştirme süreci olarak ifade edilebilir. Bu süreçte bireyin öncelikle, yaşadığı topluma uyumu için gerekli olan bilgi, beceri ve değerlerle donatılması gerekmektedir. Bireyin bu özellikleri kazanması için ilköğretim programlarında başta hayat bilgisi ve sosyal bilgiler olmak üzere birçok ders işe koşulmaktadır. Sosyal bilgiler, ilkököl 4. sınıftan başlayan ve ortaokul 6 ve 7. sınıfta devam eden bir derstir. NCSS'e (1993) göre sosyal bilgiler, yurttaşlık ile ilgili yeterlilikleri desteklemek için sosyal ve beşeri bilimlerden entegre edilmiş bir çalışma alanıdır. Okul programı kapsamında sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi bilimlerden ve bununla birlikte beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içerikleri alarak bunları sistematik bir çalışma taslağının koordinasyonunu sağlar. Sosyal bilgilerin ana amacı, genç insanların birbirine bağlı bir dünyada farklı kültürlerle sahip demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararı için bilgili ve mantıklı kararlar almalarına yardımcı olmaktır. Bu bağlamda bireylerin sosyal bilgiler dersinden edinimlerinin artırılmasında birçok değişkenin etkisi olduğu söylenebilir. Bunlar; eğitim ortamı, eğitim personeli ve bu personelin nitelikleri, öğretim ortamı, eğitim teknolojileri, öğretim stratejileri ve öğrenme stratejileri gibi değişkenlerdir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

Öğrenme stratejileri, öğrencilerin öğrenme-öğretme süreci içinde ya da bireysel hazırlıklarında kendisine sunulan bilgileri zihinsel süreçlerinden geçirerek, ona anlam vermesi ve onu kendine mal etmesi için gerekli olan çabaları ortaya koymasındır (Tay, 2013). Bu stratejilerin herhangi birinin amacı, öğrenenin duyuşsal durumunu veya yeni bilgiyi edinme, seçme, örgütleme ve bütünleştirme yollarını etkilemektir (Weinstein & Mayer, 1986). Öğrenme stratejileri farklı bakış açılarıyla, farklı kategorilerde sınıflandırılmıştır. Bu çalışmanın temelini oluşturan öğrenme stratejileri Gagne & Driscoll (1988) tarafından bilişsel ve duyuşsal olmak üzere iki ana kategoride sınıflandırılmıştır. Bilişsel stratejiler; dikkat stratejisi, kısa süreli bellekte depolama stratejileri, kodlama stratejileri, geri getirme stratejileri ve izleme stratejileri olmak üzere beş alt gruba ayrılmıştır. Duyuşsal stratejiler ise dikkati sürdürmeyi sağlayan, uygunluğu artırmaya yardım eden, güveni artırmayı sağlayan ve doyumunu artırmayı sağlayan stratejiler olmak üzere dört alt başlık altında toplanmıştır.

Dikkat Stratejileri: Öğrenme etkinlikleri dikkat ile başlamaktadır. Dikkat, duyuşsal girdilerin; algılama, bilişsel süreçler, düşünceler ve çevresel uyarıcıların kimilerini görmezden gelip kimilerini seçerek onlar üzerinde odaklaşma; böylece seçilen uyarıcıları daha net algılama ve bu süreçlerin tümünü istençli olarak denetleyip yönlendirme yeteneğidir (Bakırcıoğlu, 2012: 255-256). Kendi kendine öğrenen öğrenci, öğreneceği hedefe bağlı olarak birkaç dikkat stratejisinden birini benimseyebilir (Gagne & Driscoll, 1988). Öztürk'e göre (1995) Reynolds ve arkadaşları dikkat stratejisini kullanan öğrencilerin üç farklı işlemi yerine getirmeleri gerektiğini söylemektedirler. Bu üç işlem basamağı şöyledir: a) metindeki öğelerden hangilerinin önemli ve hangisinin önemsiz olduğuna karar verme, b) önemli öğeler üzerinde odaklaşma ve c) önemli öğeleri öğrenme.

Kısa Süreli Bellekte Depolama Stratejileri: Bilgiyi işleme modeline göre öğrenmeyi etkileyen temel yapılar; duyuşsal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli belleklerdir (Erden ve Akman 1998). Bu yapılardan kısa süreli bellek "çalışan bellek" olarak düşünülür ve Öztürk (1995)'e göre çalışan bellek, bilgiyi işleme sistemi içinde, işleme ve depolamanın etkileştiği arenadır. Bu arenada yeni olarak alınan bilgi ile uzun süreli bellekten gelen bilgi, aktif olarak etkileşim kurarlar. Çalışan bellek fonksiyonu en az dört işlemde meydana gelir. Bunlar: (1) sunulan materyalin özelliğini belirlemek, (2) sunulan materyalle ilişkili olan uzun süreli bellekteki mevcut bilgi ve şemayı belirlemek, (3) uzun süreli bellekteki mevcut bilgiyle yeni giren bilginin çalışan bellekte nasıl etkileşeceğini belirlemek, (4) yeni giren bilginin uzun süreli bellekte nasıl depolanacağını belirlemek olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte kısa süreli belleğin iki temel sınırlılığı söz konusudur. Bunların birincisi kapasite sınırlılığı, ikincisi de bilgilerin kalış süresinin sınırlı olmasıdır (Senemoğlu, 2010; Ün Açıkgoz, 2003). Flavell (1970), Flavell ve Wellman'a göre (1977) kısa süreli belleğin kapasitesinin sınırlılığı ve burada bilgilerin kalış süresinin sınırlı olması nedeniyle öğrenciler bu sınırlılığı azaltmak için yineleme ve gruplama stratejilerini benimseyebilir (akt. Gagne ve Driscoll, 1988: 135).

Öğrenme stratejileri ile ilgili literatür incelendiğinde dikkat stratejileri ile kısa süreli bellekte depolama stratejilerinin yineleme stratejileri olarak ele alındığı görülebilir. Yineleme stratejileri, öğrenenin öğrenme faaliyetleri sırasında etkin bir şekilde sunulan maddeleri okuması ve sayması şeklinde ifade edilebilir. Bu eylemlerin amacı uzun süreli belleğe aktarılacak birimlerin seçilmesi ve edinilmesidir (Weinstein & Mayer, 1986). Bu amaçlar için kullanılabilen yineleme stratejileri düşük seviyeli, basit stratejiler olarak düşünülmekte (Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie 1991; Warr & Downing, 2000; Dembo, 2001; Stefanou & Salisbury-Glennon, 2002) ve öğrenenin yeni edindiği bilgi ile uzun süreli belleğindeki bilgi arasında az derecede bağlantı kurmayı sağladığı belirtilmektedir (Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie 1991; Warr & Downing, 2000; Dembo, 2001).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

Yineleme stratejileri; altını çizme, metni kopyalama, metindeki önemli yerleri işaretleme, not tutma, harfî harfine not alma, ders notlarını veya gazete makalelerinin bölümlerini vurgulamak için fosforlu kalemler kullanma, öğrenilecek maddeleri tekrar etme, öğrenme görevine uygun olarak vurgulama, verilen bir metindeki önemli parçaları belirleme, ezberleme, sesli okuma, kavramları listeleme, belirli işaretler koyma, özel anlam taşıyan işaretler koyma, anımsatıcılar kullanma, kişisel notlar alma, önemli yerleri zihinsel olarak gözden geçirme, özetleme, gölgelendirme, bilinmeyen sözcükleri daire içine alma, önemli bilginin başına yıldız koyma, sorulabilecek muhtemel soruları işaretleme gibi taktikleri içermektedir (Weinstein & Mayer, 1983, Weinstein & Mayer, 1986; Gagne & Driscoll, 1988; Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie 1991; Eggen & Kauchak, 1992; Öztürk, 1995; Bemt & Bugbee (1990)'den akt. Filcher & Miller, 2000; Styles, Beltman & Radloff, 2001; Dembo, 2001; Stefanou & Salisbury-Glennon, 2002; Cornford, 2002; Tay, 2002; Lewalter, 2003; Schlag, Florax & Ploetzner, 2007; Güven, 2008; Bagheri, Yamini & Riazi, 2009; Senemoğlu, 2010; Şimşek & Balaban, 2010; Wernke, Wagener, Anschuetz & Moschner, 2011).

Kodlama Stratejileri: Kodlama (anlamlandırma) stratejileri öğrenilecek maddeler arasında içsel bağlantılar kurarak bilgiyi uzun süreli belleğe depolamada öğrencilere yardım eden stratejilerdir ve yorumlamayı, özetlemeyi, analogi oluşturmayı ve verimli not tutmayı içermektedir. Bununla birlikte bu stratejiler, önceki bilgi ile yeni bilgiyi bağlamada ve bütünleştirmede öğrencilere yardımcı olmaktadır (Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie 1991). Anlamlandırma stratejileri derin bir şekilde kavrama için oldukça önemli stratejilerdir (Lewalter, 2003). Rohwer (1970)'e göre kodlama stratejilerinin kullanımının önemi, öğrencinin öğrenmek zorunda olduğu bilgiye anlam katmak için sembolik bir yapı oluşturmasıdır (Akt. Weinstein, 1977). Kodlama stratejilerinde anlamlandırma ve örgütlenme stratejileri ön plana çıkmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde; kendi cümleleriyle anlatma, özetleme, not alma, analogiler kurma, materyalle ilgili sorular sorarak cevaplama, metin içerisinde mantıksal bir ilişki oluşturma, sonuç çıkarma veya etkilerini bulma, zihinsel imge veya cümle oluşturma, hafızayı destekleme, cümle içinde kullanma, yorumlama, eşleştirme, benzerlik bulma, karşılaştırmalar yapma, soru yazma, yeni bilginin nasıl kullanılacağını belirtme, nakil ve analiz etme, beyin fırtınası, başka bir şey düşünme ve bir kuralın veya prensibin günlük hayatta kullanılan bir örneğinin bulunmaya çalışılması anlamlandırma stratejilerinde kullanılabilen eylemler olarak belirtilmektedir (Weinstein, 1977; Weinstein & Mayer, 1983; Weinstein & Mayer, 1986; Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie 1991; Styles, Beltman & Radloff, 2001; Dembo, 2001; Stefanou & Salisbury-Glennon, 2002; Cornford, 2002; Güven, 2008; Şimşek & Balaban, 2010).

Örgütlenme stratejilerinde ise not alma, özetleme, uzamsal temsilciler oluşturma, kelimeleri anlam bütünlüğü içinde sıraya koyma, karmaşık olanları tekrar düzenleme, şemalara ayırma, taslak çıkarma, metindeki ana fikirleri seçme, belli bir metinde verilen farklı örneklerin benzer yönlerini gruplama, bir araya getirme, bilgi şeması oluşturma, tabu oluşturma, tablo oluşturma, sınıflama, tekrar gruplama, parçaları birleştirme, kavram haritaları oluşturma, farklı şekilde listeleme, basamaklara ayırma, hiyerarşi oluşturma, zihin haritaları oluşturma, benzerlikler oluşturma, grafik, tablo veya diyagram kullanarak bilgiyi farklı şekillerde sunma, yeni edinilen bilgiyi uygulama, var olan bilgiyle ilişkilendirme, benzerlik ve karşılaştırma yöntemleri kullanma, öğrendiğimiz bilgiyi başka birine öğretmeye çalışma ve anlam ve sonuç çıkarma kullanılabilen eylemler olarak belirtilmektedir (Weinstein & Mayer, 1983; Weinstein & Mayer, 1986; Weinstein, Ridley, Dahl & Weber, 1988-1989; Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie, 1991; Styles, Beltman & Radloff, 2001; Cornford, 2002; Güven, 2008; Şimşek & Balaban, 2010).

Geri Getirme Stratejileri: Bir bilginin uzun süreli bellekten geri getirilmesi, büyük ölçüde onun ilk olarak ne kadar iyi kodlandığı ve depolandığına bağlıdır (Ormrod, 1990). Bir başka ifadeyle bilgi ne kadar etkili bir biçimde anlamlandırılarak uzun süreli belleğe yerleştirilirse geriye getirmesi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

de o kadar kolaylaşır (Senemoğlu, 2010). Kodlamada kullanılan benzetimler, bellek destekleyiciler, kendi kendine soru sorma ve uzamsal temsilciler oluşturma, bilginin geri getirilmesinde de kullanılabilir (Gagne & Driscoll, 1988).

Geri getirme stratejileri, uzun süreli belleği arama-tarama stratejileri olarak da ifade edilmektedir. Uzun süreli belleği arama-tarama stratejilerinden ilki, bilginin ilk öğrenildiği çevreyi ve kapsamı zihinsel olarak yeniden oluşturmaktır. İkincisi, olayı ya da durumu zihinsel olarak aşamalı bir şekilde yeniden yapılandırma. Diğerisi ise alfabeyi kullanmaktır (Senemoğlu, 2010).

İzleme Stratejileri: Bu stratejiler öğrencinin bir eğitim aktivitesi için öğrenme hedeflerini oluşturmalarını, bu hedeflerin ne derece gerçekleştiğini değerlendirmelerini ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılan stratejileri yerine göre değiştirmelerini kapsar (Weinstein & Mayer, 1986). Öz-düzenleyici öğrenciler olarak ifade edilebilen bu bireyler öğrenmede öz-düzenleyici öğrenme yollarını kullanmaktadırlar. Pintrich (1995) ve Zimmerman & Risemberg'e göre (1997) öz-düzenleyici öğrenme yolları; zaman yönetimini, kişinin kendi fiziksel ve sosyal çevresini düzenlemesini ve kişinin dikkat ve çabasını kontrol etme yeteneğini içermektedir (akt. Chen, 2002). Öz-düzenleyici öğrenme yollarını kullanan bireylerin öğrenmelerini ya da anlamalarını izlemeleri gerekmektedir. Pintrich, Smith, Garcia ve McKeachie'ye göre (1991) izleme stratejileri; planlama, izleme ve düzenleme olmak üzere üç süreçten oluşmaktadır. Hedef belirleme ve görev analizi gibi etkinliklerden oluşan planlama, materyali daha kolay anlamayı ve kavramayı sağlayan ön bilgilerin benzer yönlerini etkinleştirmeye veya kullanıma hazırlamaya yardımcı olmaktadır. İzleme aktiviteleri, bir okuyucu olarak kişinin dikkatini sürdürmesi ve kendi kendini test etmesi ve sorgulamasını içerir. Bu, öğrenciye materyali anlamasına ve ön bilgisi ile materyali birleştirmesine yardımcı olmaktadır. Düzenleme, bireyin bilişsel aktivitelerini sürekli düzenlenmesini ve ince ayarlarının yapılmasını ifade eder. Düzenleme faaliyetleri öğrencilerin bir görevi sürdürürken davranışlarını düzeltmelerine ve kontrol etmelerine yardım ederek performansını geliştirme anlamına gelebilir.

Senemoğlu ise (2010) izleme stratejilerini, bireyin kendi düşünme ve öğrenme yollarının farkında olması ve kendi öğrenmesini etkili olarak düzenleyebilmesi olarak tanımlamakta ve yürütücü bilişin iki temel öğesinin olduğunu, bunların; (a) bireyin kendi öğrenme (biliş) yolları hakkındaki bilgisi, (b) bireyin kendi öğrenmesini izlemesi, kontrol etmesi ve en etkili öğrenme stratejilerini seçip uygulaması, kendi öğrenmesini düzenlemesi olarak ifade etmektedir. Nisbet ve Shucksmith ise (1997), izleme stratejilerinin kapsadığı davranış boyutlarının listesini altı basamakta ele almış ve şöyle sıralamışlardır: sorular sorma, planlama, izleme, kontrol etme, yenileme ve kendi kendini test etme (akt. Öztürk, 1995).

Duyuşsal Stratejiler: Öğrencinin öğrenme sırasında dikkatini toplaması ve sürdürmesi, konsantrasyonun olması, kaygıyı azaltması, zamanını etkili kullanması, motivasyonunu sağlaması ve sürdürmesi için kullandığı stratejiler duyuşsal stratejilerdir (Weinstein & Mayer, 1986). Öğrencilerin en üst düzeyde öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için dikkat, uygunluk, güven ve doyum olmak üzere dört koşulu sağlaması gerekmektedir (Gagne & Driscoll, 1988). Bunlar aynı zamanda duyuşsal stratejilerin alt boyutlarını oluşturmaktadır.

Öğrenme stratejileri, öz-düzenleyici öğrenciler tarafından öğrenmelerini kolaylaştırmak ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak için kullanılan bilişsel ve duyuşsal özelliklere sahip etkinler olarak ifade edilebilir. Alan yazın incelendiğinde, öğrenme stratejilerinin kullanımının öğrencilerin başarılarını artırdığı ya da başarıyı yordamada etkili olduğu görülmektedir (Mayer, 1980; Ames & Archer, 1988; Somuncuoğlu & Yıldırım, 1999; Filcher & Miller, 2000; Lewalter, 2003; Yıldız-Duban, 2006; Bidjerano & Dai, 2007; Buluş, Duru, Balkıs & Duru, 2011). Başarıyı artırmadaki etkisi ve başarıyı yordama gücü belirlenmiş öğrenme stratejilerinin sosyal bilgiler dersinde öğrenciler tarafından ne

düzeyde kullanıldığıının bilinmesi birçok açıdan önemli olabilir. Öğrencilerin hangi stratejileri ne düzeyde kullandığının bilinmesi öğretmenlerin derslerini bu stratejilere göre düzenlemesinde yardımcı olabilir. Yine öğrencilerin az kullandıkları stratejilerin belirlenmiş olmasından dolayı eksik olduğu düşünülen stratejilerin öğretmenler tarafından öğrencilere kazandırılması ya da öğretmenlerin bu stratejilerle öğretimlerini desteklemesi mümkün olabilir.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bu araştırmada 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri betimlenmeye çalışılmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) 6 ve 7. sınıf öğrencileri sosyal bilgiler dersinde öğrenme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?
- 2) 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri sosyoekonomik duruma göre değişmekte midir?
- 3) 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri sınıf düzeyine göre değişmekte midir?
- 4) 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri cinsiyete göre değişmekte midir?

Sınırlılıklar

Araştırmanın verileri ve bulgularının kaynağı, 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara, Kayseri ve Kırşehir’de öğrenim gören 2219 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Toplanan verilerin geçerliliği, anketlerin uygulandığı grup dilimi ile sınırlıdır.

Yöntem

Sosyal bilgiler derslerinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, kesitsel ve boyamsal araştırmalar olarak sınıflanabilir. Kesitsel araştırmalarda, tüm verileri toplamak için gereken süre; bir gün, birkaç hafta veya daha fazla sürebilmesine rağmen bilgi çok kısa bir sürede (tek seferde) toplanır (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2011). Bu çalışma, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinden bir kısmı üzerinde ve bir seferde ölçümlerle veri toplandığından kesitsel tarama modelindedir.

Çalışma Grubu

Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmıştır. Buna çalışma evreni (Karasar 1991; Arseven 1993) de denilmektedir. Bu bağlamda Ankara, Kayseri ve Kırşehir illerinin merkez ilçelerinde bulunan ortaokullar çalışma evrenini oluşturmuştur.

Çalışma evreninden örneklem seçimi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemlerinden biri olan sosyo-ekonomik düzeylere göre öğrenme stratejilerini kullanma durumlarını betimleyebilmek için çalışma evreni iki sosyo-ekonomik çevreye ait olma özellikleri bakımından tabakalandırılmıştır. Bu tabakalama işlemi, İl Milli Eğitim Müdürlükleri’nden edinilen bilgiler çerçevesinde yapılmıştır ve alt evrenler sosyoekonomik çevre özellikleri bakımından üst düzey ve alt düzey olarak ifade edilmiştir. İkinci aşamada üst ve alt sosyoekonomik düzeyde yer alan okullardan seçkisiz olarak 4’er okul belirlenmiştir. Araştırma örnekleme alınan öğrencilerin demografik özellikleri aşağıdaki tablolar yoluyla verilmiştir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

Tablo 1. Öğrencilerinin sosyoekonomik duruma göre dağılımı:

Sosyoekonomik düzey	f	%
Üst	1225	55,2
Alt	994	44,8
Toplam	2219	100,0

Tablo 1 incelendiğinde araştırmada örnekleme giren öğrencilerin sosyoekonomik durum bakımından birbirine yakın olduğu söylenebilir. Üst sosyoekonomik durumda olan öğrenciler örneklemin yaklaşık %55'ini oluştururken, alt sosyoekonomik durumda olan öğrenciler örneklemin %45'ini oluşturmuşlardır.

Tablo 2. Öğrencilerinin sınıf düzeyine göre dağılımı:

Sınıf	f	%
6. sınıf	890	40,1
7. sınıf	1329	59,9
Toplam	2219	100,0

Tablo 2'ye göre örneklemin yaklaşık olarak %40'ını 6. sınıflar oluştururken, %60'ını da 7. sınıflar oluşturmuşlardır.

Tablo 3. Öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımı:

Cinsiyet	F	%
Kız	1180	53,2
Erkek	1039	46,8
Toplam	2219	100,0

Tablo 3 incelendiğinde araştırmada örnekleme giren öğrencilerin cinsiyet bakımından birbirine yakın olduğu söylenebilir. Kız öğrenciler örneklemin yaklaşık %53'ünü oluştururken erkek öğrenciler örneklemin %47'sini oluşturmuşlardır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek için Tay (2002) tarafından geliştirilen veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu veri toplama aracı Gagne ve Driscoll (1988) tarafından yapılan sınıflamaya dayalı olarak oluşturulmuş ve sosyal bilgiler dersi için hazırlanmıştır.

Veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde anketi cevaplayacak olan kişilere anketin amacı hakkında bilgi verilmekte ve demografik özelliklerine dair sorular yer almaktadır. İkinci bölüm ise 6 ara bölüm ve toplam 44 maddeden oluşmaktadır. Bu alt bölümlerde; dikkat stratejileri için 6, kısa süreli bellekte depolama stratejileri için 7, kodlama stratejileri için 18, geri getirme stratejileri için 2, güdüleme stratejileri için 6, izleme stratejileri için 5 madde vardır. Veri toplama aracı üçlü likert (her zaman, ara sıra, hiçbir zaman) tipindedir. Veri toplama aracının bu çalışmadaki Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

Verilerin Elde Edilme Süreci

Araştırma kapsamındaki okullarda veriler toplanırken öğrencilere çalışma ile ilgili kısa bir bilgi sunulmuş ve veri toplama aracında yer alan açıklamaları dikkatli bir şekilde okumaları istenerek soruları yanıtlamaları istenmiştir. Öğrenciler veri toplama aracını doldururken araştırmacılar olası öğrenci soruları için sınıfta yer almışlardır. Araştırmada veri toplama süreci 12 okulda toplam 8 haftada tamamlanmıştır. Toplanan veriler tek tek incelenerek doğru kodlanmadığına hüküm verilen 365 veri toplama aracı değerlendirmeye alınmamış ve toplamda 2219 veri ile veri çözümleme süreci gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde SPSS 17.00 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak, elde edilen verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma dağılımları hesaplanmıştır. Bununla birlikte, sosyoekonomik düzey, sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre karşılaştırma yapmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine kolmogorov smirnov normallik testi ile bakılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği görülerek t testi analizi kullanılmıştır.

Hesaplanan ortalama değerlerin yorumlanmasında, kullanılan değerlendirme ölçeğinde grup değer aralığının tespitinde;

$a = \text{Ranj} / \text{Yapılacak Grup Sayısı}$ formülü kullanılmıştır (Taşdemir, 2000). Buna göre öğrenme stratejileri veri toplama aracındaki maddelerin sınırı aşağıdaki gibidir:

Tablo 4. Öğrenme stratejileri veri toplama aracı maddelerinin puanlandırılması

Verilen Ağırlık	Nitelik Grupları	Sınırı
3	Her Zaman Yapıyorum	3-2,33
2	Ara Sıra Yapıyorum	2,32-1,65
1	Hiçbir Zaman Yapmıyorum	1,64-1

Bulgular

1. Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerini her sınıf düzeyinde kullanılma durumları için standart sapma ve aritmetik ortalama puanları hesaplanmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7.sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin düzeyi:

Öğrenme Stratejileri	sınıf	n	$\bar{X}$	ss	düzey
Dikkat Stratejileri	6. sınıf	890	2,45	,37	Her Zaman Yapıyorum
	7. sınıf	1329	2,52	,32	Her Zaman Yapıyorum
Kısa Süreli Bellekte Depolama Stratejileri	6. sınıf	890	2,27	,37	Ara Sıra Yapıyorum
	7. sınıf	1329	2,39	,35	Her Zaman Yapıyorum
Kodlama Stratejileri	6. sınıf	890	2,18	,35	Ara Sıra Yapıyorum
	7. sınıf	1329	2,29	,37	Ara Sıra Yapıyorum
Geri Getirme Stratejileri	6. sınıf	890	2,51	,50	Her Zaman Yapıyorum
	7. sınıf	1329	2,59	,47	Her Zaman Yapıyorum
İzleme Stratejileri	6. sınıf	890	2,15	,44	Ara Sıra Yapıyorum
	7. sınıf	1329	2,28	,39	Ara Sıra Yapıyorum
Duyuşsal Stratejiler	6. sınıf	890	2,55	,45	Her Zaman Yapıyorum
	7. sınıf	1329	2,65	,38	Her Zaman Yapıyorum

Tablo 5'e göre 6 ve 7. sınıf öğrencileri sosyal bilgiler dersinde en çok duyuşsal stratejileri, en az da kodlama ve izleme stratejilerini kullandıkları görülmektedir. Yine Tablo 5'e göre tüm sınıf düzeylerinde dikkat, kodlama, geri getirme, izleme ve duyuşsal stratejilerin kullanım düzeyleri aynıdır. Sadece kısa süreli bellekte depolama stratejilerinde 6. sınıf öğrencileri ara sıra boyutunda iken 7. sınıf öğrencileri her zaman düzeyindedir.

2. Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin sınıf düzeyine göre değişip değişmediği t testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7.sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerin sınıf düzeyine göre t testi sonuçları:

Öğrenme Stratejileri	sınıf	n	$\bar{X}$	ss	Sd	t	p
Dikkat Stratejileri	6. sınıf	890	2,45	,37	2217	-4,845	,000
	7. sınıf	1329	2,52	,33			
Kısa Süreli Bellekte Depolama Stratejileri	6. sınıf	890	2,27	,37	2217	-7,954	,000
	7. sınıf	1329	2,39	,35			
Kodlama Stratejileri	6. sınıf	890	2,18	,35	2217	-6,794	,000
	7. sınıf	1329	2,29	,37			
Geri Getirme Stratejileri	6. sınıf	890	2,51	,50	2217	-3,750	,000
	7. sınıf	1329	2,59	,47			
İzleme Stratejileri	6. sınıf	890	2,15	,44	2217	-7,558	,000
	7. sınıf	1329	2,28	,40			
Duyuşsal Stratejiler	6. sınıf	890	2,55	,45	2217	-5,468	,000
	7. sınıf	1329	2,65	,38			

Tablo 6'ya göre 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejilerinin hepsinde sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde 7. sınıf öğrencileri lehine farklılaştığı tespit edilmiştir [($t_{(dikkat)} = -4,845$; $p < 0.05$); ($t_{(kısa süreli bellekte depolama)} = -7,954$; $p < 0.05$); ($t_{(kodlama)} = -6,794$;

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

$p < 0.05$); ($t_{\text{geri getirme}} = -3,750$; $p < 0.05$); ($t_{\text{izleme}} = -7,558$; $p < 0.05$); ($t_{\text{duyuşsal}} = -5,468$; $p < 0.05$)]. Tüm öğrenme stratejilerinde 7. sınıfların aritmetik ortalaması 6. sınıfların aritmetik ortalamasından büyüktür.

3. Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin sosyoekonomik düzeye göre değişip değişmediği t testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerin sosyoekonomik düzeye göre t testi sonuçları:

Öğrenme Stratejileri	sınıf	sosyo-ekonomik düzey	n	$\bar{X}$	ss	Sd	t	p
Dikkat Stratejileri	6. sınıf	Üst	490	2,42	,43	888	-2,463	,014
	7. sınıf	Alt	400	2,48	,29			
Kısa Süreli Bellekte Depolama Stratejileri	6. sınıf	Üst	490	2,49	,34	1327	-3,073	,002
	7. sınıf	Alt	594	2,55	,30			
Kodlama Stratejileri	6. sınıf	Üst	490	2,26	,39	888	-,112	,910
	7. sınıf	Alt	400	2,27	,33			
Geri Getirme Stratejileri	6. sınıf	Üst	490	2,39	,37	1327	,498	,619
	7. sınıf	Alt	594	2,38	,33			
İzleme Stratejileri	6. sınıf	Üst	490	2,18	,35	888	-,433	,909
	7. sınıf	Alt	400	2,19	,34			
Duyuşsal Stratejiler	6. sınıf	Üst	490	2,28	,38	1327	-,962	,336
	7. sınıf	Alt	594	2,30	,35			
İzleme Stratejileri	6. sınıf	Üst	490	2,51	,54	888	,026	,979
	7. sınıf	Alt	400	2,51	,45			
Duyuşsal Stratejiler	6. sınıf	Üst	490	2,58	,49	1327	-,558	,577
	7. sınıf	Alt	594	2,59	,44			
İzleme Stratejileri	6. sınıf	Üst	490	2,18	,47	888	2,559	,010
	7. sınıf	Alt	400	2,11	,40			
Duyuşsal Stratejiler	6. sınıf	Üst	490	2,30	,41	1327	1,908	,057
	7. sınıf	Alt	594	2,26	,37			
Duyuşsal Stratejiler	6. sınıf	Üst	490	2,52	,51	888	-2,253	,025
	7. sınıf	Alt	400	2,59	,35			
Duyuşsal Stratejiler	6. sınıf	Üst	490	2,67	,42	1327	2,894	,004
	7. sınıf	Alt	594	2,61	,33			

Tablo 7 incelendiğinde, 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejilerinden dikkat, izleme ve duyuşsal stratejilerinin sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilirken [($t_{\text{dikkat}} = -2,463$; $p < 0.05$); ($t_{\text{izleme}} = 2,559$; $p < 0.05$); ($t_{\text{duyuşsal}} = -2,253$; $p < 0.05$)], kısa süreli bellekte depolama, kodlama ve geri getirme stratejilerinin sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir [($t_{\text{kısa süreli bellekte depolama}} = -,112$; $p > 0.05$); ($t_{\text{kodlama}} = -,433$; $p > 0.05$); ($t_{\text{geri getirme}} = ,026$; $p > 0.05$)].

Dikkat ve duyuşsal stratejilerindeki anlamlı farklılık alt sosyoekonomik düzey lehine oluşurken, izleme stratejilerindeki anlamlı farklılık üst sosyoekonomik düzey lehine oluşmuştur.

7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejilerinden dikkat ve duyuşsal stratejilerinin sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülürken [($t_{\text{dikkat}} = -3,073$; $p < 0.05$); ($t_{\text{duyuşsal}} = 2,894$; $p < 0.05$)], kısa süreli bellekte depolama, kodlama, geri getirme ve izleme stratejilerinin sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir [($t_{\text{kısa süreli bellekte depolama}} = ,498$; $p > 0.05$); ($t_{\text{kodlama}} = -,962$; $p > 0.05$); ($t_{\text{geri getirme}} = -,558$; $p > 0.05$); ($t_{\text{izleme}} = 1,908$; $p > 0.05$)].

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

Dikkat stratejilerindeki anlamlı farklılık alt sosyoekonomik düzey lehine oluşurken ve duyuşsal stratejilerindeki anlamlı farklılık üst sosyoekonomik düzey lehine oluşmuştur.

4. Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin cinsiyete göre değişip değişmediği t testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7.sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerin cinsiyete göre t testi sonuçları:

Öğrenme Stratejileri	sınıf	cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	Sd	t	p
Dikkat Stratejileri	6. sınıf	Kız	463	2,47	,41	888	1,804	,072
		Erkek	427	2,42	,33			
	7. sınıf	Kız	717	2,54	,34	1327	2,621	,009
		Erkek	612	2,49	,31			
Kısa Süreli Bellekte Depolama Stratejileri	6. sınıf	Kız	463	2,26	,38	888	-,733	,464
		Erkek	427	2,28	,35			
	7. sınıf	Kız	717	2,39	,36	1327	,431	,666
		Erkek	612	2,38	,35			
Kodlama Stratejileri	6. sınıf	Kız	463	2,18	,35	888	-,083	,934
		Erkek	427	2,19	,34			
	7. sınıf	Kız	717	2,29	,37	1327	,715	,475
		Erkek	612	2,28	,36			
Geri Getirme Stratejileri	6. sınıf	Kız	463	2,52	,53	888	,042	,605
		Erkek	427	2,50	,47			
	7. sınıf	Kız	717	2,60	,49	1327	1,082	,279
		Erkek	612	2,57	,45			
İzleme Stratejileri	6. sınıf	Kız	463	2,13	,46	888	-1,489	,137
		Erkek	427	2,17	,42			
	7. sınıf	Kız	717	2,28	,40	1327	-,069	,945
		Erkek	612	2,29	,38			
Duyuşsal Stratejiler	6. sınıf	Kız	463	2,58	,46	888	2,165	,031
		Erkek	427	2,52	,43			
	7. sınıf	Kız	717	2,66	,40	1327	1,361	,174
		Erkek	612	2,63	,36			

Tablo 8'e göre 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejilerinden duyuşsal stratejilerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde kız öğrenciler lehine farklılaştığı tespit edilirken $[(t_{(duyuşsal)} = 2,165; p < 0.05)]$ dikkat, kısa süreli bellekte depolama, kodlama, geri getirme ve izleme stratejilerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir $[(t_{(dikkat)} = 1,804; p > 0.05); (t_{(kısa süreli bellekte depolama)} = -,733; p > 0.05); (t_{(kodlama)} = -,083; p > 0.05); (t_{(geri getirme)} = ,042; p > 0.05); (t_{(izleme)} = -1,489; p > 0.05)]$.

7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejilerinden dikkat stratejilerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde kız öğrenciler lehine farklılaştığı görülürken $[(t_{(dikkat)} = -2,621; p < 0.05)]$, kısa süreli bellekte depolama, kodlama, geri getirme ve izleme stratejilerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir $[(t_{(kısa süreli bellekte depolama)} = ,431; p > 0.05); (t_{(kodlama)} = ,715; p > 0.05); (t_{(geri getirme)} = 1,082; p > 0.05); (t_{(izleme)} = -,069; p > 0.05); (t_{(duyuşsal)} = 1,361; p > 0.05)]$.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

6 ve 7. sınıf öğrencileri sosyal bilgiler dersinde en çok duyuşsal stratejileri, en az da kodlama ve izleme stratejilerini kullanmaktadırlar. Kafadar (2013a), 4, 5, 6 ve 7. sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmada 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde en çok duyuşsal stratejileri kullandıklarını tespit etmiştir. Yine Kafadar (2013b), 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

en çok duyuşsal stratejileri kullandıklarını bulgulamıştır. Araştırma bulgusunun bu bağlamda desteklendiği söylenebilir. Bununla birlikte Tay (2002), 4 ve 5. sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmada sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin duyuşsal stratejileri her zaman düzeyinde kullandıklarını belirlemiştir. Benzer şekilde Dikbaş ve Kaf Hasırcı (2008), 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde duyuşsal stratejileri her zaman düzeyinde kullandıklarını tespit etmişlerdir. Bununla birlikte Kontaş (2010) ise üstün yetenekli 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerin en fazla duyuşsal stratejileri kullandığını tespit etmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin en çok duyuşsal stratejileri kullanıyor olmaları duyuşsal stratejilerin yapısı ile ilgili olabilir. Duyuşsal stratejiler, öğrenmede güdüsel ve duyuşsal engelleri kaldırmaya yardım eden stratejilerdir (Senemoğlu, 2010). Öğrenmedeki güdüsel ve duyuşsal engeller hem bireyin içsel özelliklerinden hem de dış özelliklerden kaynaklanmaz. Bu engellerin kaldırılmasında da hem içsel hem de dışsal güdülenmenin önemli olduğu söylenebilir. İçsel güdülenme bireyin kendi çabası ile ilgili iken dışsal güdülenme bireyin çevresi ve çevresindeki bireylerle ilgilidir. Öğrenmeye güdülenmede bireyin başta ebeveynleri ve öğretmenleri olmak üzere bir çok kişinin etkisi vardır. Güdülenmedeki bu etkilerden dolayı öğrencilerin en çok duyuşsal stratejileri kullandıkları söylenebilir.

Kafadar (2013a), 4, 5, 6 ve 7. sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmada 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde en az izleme stratejilerini kullandıklarını tespit etmiştir. Yine Kafadar (2013b), 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde en az izleme stratejilerini kullandığını tespit etmiştir. Stefanou ve Salisbury-Glennon (2002) ise öğrenen merkezli okullarda öğrencilerin öğrenme stratejilerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada öğrencilerin izleme stratejilerini az kullandıklarını tespit etmiştir. Tay (2002) da 4 ve 5. sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmada sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin en az izleme stratejilerini kullandıklarını belirlemiştir. Benzer şekilde Aydın (2011) da ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinde kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlediği araştırmasında öğrencilerin en az planlama stratejilerini kullandığı sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin en az izleme stratejilerini kullanıyor olmaları, öğrenme stratejilerinin bireyin gelişim özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkması ile açıklanabilir. Öğrenme stratejileri Mayer (1987) tarafından bireyin gelişim süreçleriyle ilişkisi dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflamaya göre öğrenme stratejileri erken, geçiş ve son dönem olmak üzere üç aşamada gelişmektedir. Erken dönemde öğrenme stratejileri kazanılmış durumda değildir ve öğrenen tarafından kendiliğinden kullanılamaz. Bu dönem okul öncesi dönem olarak düşünülebilir. Geçiş döneminde öğrenme stratejileri kazanılmış durumdadır; ancak öğrenmeyi artırmak için kendiliğinden kullanılmaz. Öğrenciler bu dönemde yetişkinler tarafından dışsal öğretim yoluyla öğrenme stratejilerini kullanabilirler. Bu düzey ilköğretim yıllarını içerir. Son dönemde ise öğrenme stratejileri kazanılmış durumdadır ve yetişkin öğretimine gerek kalmadan uygun şekilde kullanılabilir. Ayrıca bu düzeyde çocuklar stratejilerini kendi öğrenme hedeflerine göre düzenleyebilirler. Bu düzey stratejiye bağlı olmak üzere ortaokul ve lise yıllarını ve yetişkinliği kapsamaktadır. Araştırmanın kapsamındaki öğrencilerin ortaokulun orta döneminde yer aldıkları düşünüldüğünde bu öğrencilerin öğrenme stratejileri bakımından son dönemin başlarındadırlar. Dolayısıyla öğrenme stratejileri kazanılmışlık düzeyi olarak ilk evrededir. Bu bakımdan izleme stratejilerinin daha karmaşık öğrenme etkinlikleri için kullanıldığı da hesaba katıldığında 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin izleme stratejilerini kullanma durumlarının en düşük düzeye sahip olmasının olağan olduğu düşünülebilir.

Araştırmaya göre, sosyal bilgiler dersinde hem 6 hem de 7. sınıf öğrencileri dikkat, geri getirme ve duyuşsal stratejiler her zaman, kodlama ve izleme stratejileri ise ara sıra düzeyinde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

kullanmaktadırlar. Kısa süreli bellekte depolama stratejilerini 6. sınıflar ara sıra, 7. sınıf öğrencileri her zaman düzeyinde kullanmaktadırlar.

Öğrenme stratejilerinden dikkat, geri getirme ve duyuşsal stratejilerin kullanımı diğer stratejilere göre daha kolay olduğu söylenebilir. Dikkat stratejileri ile duyuşsal stratejilerin kullanımında dışsal etkenlerin rolleri göz önüne alındığında bu stratejilerin kullanımının daha yaygın olması beklenebilir. Geri getirme stratejilerinin kullanımı bilginin edinimi ile yakından ilgilidir. Senemoğlu'na göre (2010) bilgi, ne kadar etkili bir biçimde anlamlandırılarak uzun süreli belleğe yerleştirilirse geriye getirmesi de o kadar kolaylaşacaktır. Bu bağlamda geri getirme stratejilerinin de daha yaygın olarak kullanılabilmesi düşünülebilir. Kodlama ve izleme stratejilerinin diğer stratejilere göre daha az kullanılmasının nedeni bu stratejilerin zorluğuna bağlanabilir. Lewalter'e göre (2003) kodlama stratejileri derin bir şekilde kavrama için oldukça önemli stratejilerdir. Kodlama stratejileri öğrenilecek maddeler arasında içsel bağlantılar kurarak bilgiyi uzun süreli belleğe depolamada öğrencilere yardım eden stratejilerdir ve yorumlamayı, özetlemeyi, analoji oluşturmayı ve verimli not tutmayı içermektedir. Bununla birlikte bu stratejiler, önceki bilgi ile yeni bilgiyi bağlamada ve bütünleştirmede öğrencilere yardımcı olmaktadır (Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie 1991). Bu özellikleri bakımından kodlama stratejilerinin 6 ve 7. sınıf öğrencileri tarafından sosyal bilgiler dersinde ara sıra kullanma durumları beklenen bir durum olarak düşünülebilir. İzleme stratejileri ise öğrencinin bir eğitim aktivitesi için öğrenme hedeflerini oluşturmalarını, bu hedeflerin ne derece gerçekleştiğini değerlendirmelerini ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılan stratejileri yerine göre değiştirmelerini kapsamaktadır (Weinstein & Mayer, 1986). Bir başka ifade ile izleme stratejileri öğrencilerin öğrenme stratejilerini yönetmesi anlamına gelmektedir. Bu da diğer stratejiler tam olarak elde edildikten sonra olabilecektir. Nitekim bir öğrencinin izleme stratejisi ile ilgili becerilerini uygulayabilmesi için öncelikli olarak öğrenme stratejileri bilgisine sahip olması gerekmektedir (Çalışkan & Sünbül, 2011). İzleme stratejilerinin söz konusu özelliğinden dolayı 6 ve 7. sınıf öğrencileri tarafından sosyal bilgiler dersinde ara sıra kullanıldığı düşünülebilir.

Araştırmaya göre 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejileri, sınıf düzeyine göre değişmektedir. Bu değişim 7. sınıf öğrencileri lehine gerçekleşmiştir. Bu çalışmada incelenen dikkat, kısa süreli bellekte depolama, kodlama, geri getirme, izleme ve duyuşsal stratejilerin tamamında 7. sınıflar 6. sınıflara göre anlamlı bir şekilde daha çok kullanmaktadırlar. Kafadar (2013a), 4, 5, 6 ve 7. sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde dikkat, kısa süreli bellekte depolama, kodlama, geri getirme, izleme ve duyuşsal stratejilerin tamamında bazen 4, bazen 5 ve bazen de 6. sınıflara göre anlamlı bir şekilde daha çok kullandıklarını tespit etmiştir. Bununla birlikte araştırma sonucunun Mayer'in (1987) öğrenme stratejileri sınıflamasının mantığı ile de örtüştüğü söylenebilir. Nitekim Mayer (1987), öğrenme stratejilerini bireyin gelişim süreçleriyle ilişkisini dikkate alarak erken, geçiş ve son dönem olmak üzere üç aşamada sınıflandırmıştır. Bu sınıflamada bireylerin yaşa göre strateji kazanımının ve strateji kullanımının arttığı görülmektedir.

6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejileri sosyoekonomik düzeye göre de değişmektedir. Hem 6 hem de 7. sınıf öğrencilerinde dikkat stratejileri alt sosyoekonomik düzey lehine iken duyuşsal stratejiler; 6. sınıflarda alt sosyoekonomik düzey, 7. sınıflarda üst sosyoekonomik düzey lehine olmuştur. Bununla birlikte yine 6. sınıflarda izleme stratejileri üst sosyoekonomik düzey lehine anlamlıdır. Kısa süreli bellekte depolama, kodlama ve geri getirme stratejileri ise sosyoekonomik düzeye göre değişmediği tespit edilmiştir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejilerinden duyuşsal stratejiler, 7. sınıf öğrencilerinde ise dikkat stratejileri cinsiyete göre anlamlı bir şekilde kız öğrenciler lehine farklılaşmaktadır. Öğrenme

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

stratejilerinin kullanımında cinsiyete göre anlamlı farklılıkların kız öğrenciler lehine olduğunu gösteren birçok araştırma vardır (Yangın ve Yıldızlar, 1999; Güven, 2004; Karakış, 2006; Konaş, 2010; Özkal ve Çetingöz, 2006; Karakış ve Çelenk, 2007; Arsal ve Özen, 2007; İflazoğlu Saban ve Tümkaya, 2008; Çelikkaya, 2010; Çelikkaya ve Kuş, 2010; Şahin ve Çakar, 2011; Aydın, 2011; Kılınçer, 2013; Kafadar, 2013a). Bu bağlamda kız öğrencilerin öğrenme stratejilerini erkek öğrencilere göre daha çok kullandığı söylenebilir.

Bu çalışmada 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejileri betimlenmiştir. Yapılacak olan diğer çalışmalarda da benzer ve farklı öğrenim düzeylerindeki öğrencilerin farklı derslerde kullandıkları öğrenme stratejileri betimlenebilir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin, kodlama ve izleme stratejilerini ara sıra kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin kodlama stratejilerini ara sıra kullanmaları onların bilgileri anlamlandırmada sıkıntılı olduğunu gösterebilir. İzleme stratejilerinin ara sıra kullanılıyor olması da öğrencilerin kendi öğrenmelerini kontrol edemedikleri anlamına gelebilir. Her iki durumun üstesinden gelebilmek için öğrencilere bu stratejileri nasıl kullanabilecekleri öğretilir ya da bu stratejileri sosyal bilgiler öğretmenleri öğretim yöntemleri içinde yer vererek öğrencilere yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- AMES, C., & ARCHER, J. (1988). Achievement goals in the classroom: students' learning strategies and motivation processes. *Journal of Educational Psychology*, 80 (3), 260-267.
- ARSEVEN, A. D. (1993). Alan Araştırma Yöntemi. Ankara: Kadioğlu Matbaası (Gül Yayınevi).
- ARSAL, Z. ve ÖZEN, R. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stratejileri ve öğrenme biçimi tercihlerinin incelenmesi. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 151-164.
- AYDIN, F. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinde kullandıkları öğrenme stratejileri. *Turkish studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (2), 199-212.
- BAGHERI, M. S., YAMINNI, M., & RIAZI, A. (2009). Motivational and learning strategies of Iranian EFL learners exposed to an e-learning program. *The Journal of Teaching Language Skills (JTLS)*, 1 (1), 1-35.
- BAKIRCIOĞLU, R. (2012). Ansiklopedik eğitim ve psikoloji sözlüğü. Ankara: Anı Yayıncılık.
- BIDJERANO, T., & DAI, D. Y. (2007). The relationship between the big-five model of personality and self-regulated learning strategies. *Learning and Individual Differences*, 17 (1), 69-81.
- BULUŞ, M., DURU, E., BALKIS, M. ve DURU, S. (2011). Öğretmen adaylarında öğrenme stratejilerinin ve bireysel özelliklerin akademik başarıyı yordamadaki rolü. *Eğitim ve Bilim*, 36 (161), 186-198.
- CHEN, C. S. (2002). Self-regulated learning strategies and achievement in an introduction to information systems course. *Information Technology, Learning, and Performance Journal*, 20 (1), 11-25
- CORNFORD, I. R. (2002). Learning to learn strategies as a basis for effective lifelong learning. *International Journal of Lifelong Education*, 21 (4), 357-368.

- ÇALIŞKAN, M. ve SÜN BÜL, A. M. (2011). Öğrenme stratejileri öğretiminin yürütücü biliş bilgisine, yürütücü biliş becerilerini kullanmaya ve başarıya etkisi (ilköğretim 6. sınıf Türkçe dersi örneği). Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(1), 133-153
- ÇELIKKAYA, T. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kullandıkları öğrenme stratejileri. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (3), 65-84.
- ÇELIKKAYA, T. ve KUŞ, Z. (2010). Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanma durumları. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 29, 321-336.
- DEMBO, M. H. (2001). Learning to teach is not enough: Future teachers also need to learn how to learn. Teacher Education Quarterly, 28(4), 23–35.
- DIKBAŞ, Y. ve KAF HASIRCI, Ö. (2008). Öğrenme stratejileri öğretiminin ve ders işlenişinde kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 9 (2) 69-76.
- EGGEN, P., & KAUCHAK, D. (1992). Educational psychology: Classroom connections. New York: Macmillan College Publishing Company.
- ERDEN, M. ve AKMAN, Y. (1998). Eğitim psikolojisi “gelişim-öğrenme-öğretme”. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- FILCHER, C., & MILLER, G. (2000). Learning strategies for distance education students. Journal of Agricultural Education, 41 (1), 60-68.
- FRAENKEL, J. R., WALLEN, N.E., & HYUN, H. H. (2011). How to Design and Evaluate Research in Education. New York: McGraw-Hill.
- GAGNE, R. M., & DRISCOLL, M. P. (1988). Essentials of learning for instruction. New Jersey: Prentice Hall.
- GÜVEN, M. (2004). Öğrenme stilleri ile öğrenme stratejileri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- GÜVEN, M. (2008). Development of learning strategies scale: Study of validation and reliability. World Applied Sciences Journal, 4 (1), 31-36
- İFLAZOĞLU SABAN, A. ve TÜMKAYA, S. (2008). Öğretmen adaylarının öğrenme stratejileri ile sosyo-demografik özellikler ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Ege Eğitim Dergisi, 9 (1), 1-22.
- KAFADAR, T. (2013a). Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğrencilerin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Çoklu Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- KAFADAR, T. (2013b). 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları öğrenme stratejileri. The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS), 6 (5), 417-431,
- KARAKIŞ, Ö. (2006). Bazı yükseköğretim kurumlarında farklı öğrenme stillerine sahip olan öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini kullanma düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- KARAKIŞ, Ö. ve ÇELENK, S. (2007). Farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini kullanma düzeyleri: A.İ.B.Ü örneği. AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 7 (1): 26-46.
- KARASAR, N. (1991). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Bahçelievler P.K.33.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

- KILINÇER, Ö. (2013). Piyano dersinde kullanılan öğrenme stratejilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- KONTAŞ, H. (2010). Üstün yetenekli ilköğretim öğrencilerinin öğrenme stratejileri. *İlköğretim Online*, 9 (3), 1148-1158.
- LEWALTER, D. (2003). Cognitive strategies for learning from static and dynamic visuals. *Learning and Instruction*, 13, 177-189.
- MAYER, R. E. (1980). Elaboration techniques that increase the meaningfulness of technical text: an experimental test of the learning strategy hypothesis. *Journal of Educational Psychology*, 72 (6), 770-784
- MAYER, R. E. (1987). *Educational psychology: A cognitive approach*. U.S.A.: Little, Brown and Company Limited.
- NCSS. (1993 January; February). *The social studies professional*. Washington DC: National Council for Social Studies.
- ORMROD, J. E. (1990). *Human learning: Theories, principles and educational applications*. Columbus, Merrill Publishing Company.
- ÖZKAL, N. ve ÇETİNGÖZ, D. (2006). Academic achievement, gender, attitude and learning strategies. *Educational Administration: Theory and Practice*, 12 (46): 259-275.
- ÖZTÜRK, B. (1995). Genel öğrenme stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılma durumları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- PINTRICH, P.R., SMITH, D. A. F., GARCIA, T., & MCKEACHIE, W. J. (1991). *A manual for the use of the motivated strategies for learning questionnaire (MSLQ)*. Office of Educational Research and Improvement (ED), Washington, DC., Report no: NCRIPAL-91-B-004
- SCHLAG, S., FLORAX, M., & PLOETZNER, R. (2007). The use of learning strategies in learning from text and pictures. *Proceedings of the 2007 conference on supporting learning flow through integrative technologies*. (pp. 331-338). IOS Press Amsterdam, the Netherlands,
- SENEMOĞLU, N. (2010). *Gelişim öğrenme ve öğretim [Development, learning and teaching]*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- SOMUNCUOĞLU, Y. ve YILDIRIM, A. (1999). Relationships between achievement goal orientations and use of learning strategies. *Journal of Educational Research*, 92(5), 267-278.
- STEFANOU, C. R., & SALISBURY-GLENNON, J. D. (2002). Developing motivation and cognitive learning strategies through an under graduate learning community. *Learning Environments Research*, 5, 77-97.
- STYLES, I., BELTMAN, S., & RADLOFF, A. (2001). I only wish I had known it sooner. *Education students' changing conceptions of learning strategies*. *Australian Journal of Teacher Education*, 26 (2), 1-13.
- ŞAHİN, H. ve ÇAKAR, E. (2011). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğrenme stratejileri ve akademik güdülenme düzeylerinin akademik başarılarına etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (3), 519-540.
- ŞİMŞEK, A. ve BALABAN, J. (2010). Learning strategies of successful and unsuccessful university students. *Contemporary Educational Technology*, 1(1), 36-45.
- TAŞDEMİR, M. (2000). *Eğitimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Ocak Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

- TAY, B. (2002). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- TAY, B. (2013). Elaboration and organization strategies used by prospective class teachers while studying social studies education textbooks. *Eurasian Journal of Educational Research*, 51, 229-252.
- ÜN AÇIKGÖZ, K. (2003). Etkili öğrenme ve öğretme. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- WARR, P., & DOWNING, J. (2000). Learning strategies, learning anxiety and knowledge acquisition. *The British Journal of Psychology*, 91 (3), 311-333.
- WEINSTEIN, C. E. (1977). Cognitive elaboration learning strategies. Advanced Research Projects Agency (DOD), Washington, DC., (pp: 1-19), Report no: DAHC19-76-0026.
- WEINSTEIN, C. E., & MAYER, R.E. (1983). The teaching of learning strategies. *Innovation Abstracts*. 5 (32), 1-4.
- WEINSTEIN, C. E., & MAYER, R.E. (1986). The teaching of learning strategies. In Wittrock M. (Ed.), *Handbook of research on teaching* (pp. 315-327), New York: Springer-Verlag
- WEINSTEIN, C. E., RIDLEY, D. S., DAHL, T. & WEBER, S. (1988/1989). Helping students develop strategies for effective learning. *Educational Leadership*, 46 (4), 17-19.
- WERNKE, S., WAGENER, U., ANSCHUETZ, A. & MOSCHNER, B. (2011). Assessing cognitive and metacognitive learning strategies in school children: Construct validity and arising questions. *The International Journal of Research and Review*, 6 (2), 19-38.
- YANGIN, B. ve YILDIZLAR, M. (1999). İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde çalışma yolları, başarı ve cinsiyet ilişkisi. *Çağdaş Eğitim*, 258, 28-33
- YILDIZ-DUBAN, N. (2006). The effect of teaching learning strategies on the academic success of the 5th grade primary school students in the science course. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 111-120.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/2 Winter 2014

